

СЪВРЕМЕННИ ПРОЯВЛЕНИЯ НА КУЛТА КЪМ СВ. КИПРИЯН В СОФИЙСКО И АСЕНОВГРАДСКО

Албена Йорданова

*Студентски семинар по практическа етнология и фолклористика
„Проф. д-р Иван Шишманов”*

Настоящото изследване има за цел да представи един феномен на съвременната българска духовна култура – актуализираният след 1989 г. **култ към православния християнски светец Киприян**. Явлението има разностранни форми, основните две от които са **извън** и **вътре**-храмовото почитане на светеца от страна на вярващите миряни, както и изборът на някои православни свещеници да четат в своите храмове в определен ден от седмицата т.нар. **„Киприянови молитви”**, които са насочени срещу правенето на магии.

Използваните материали са записани през 1998 г. в с. Югово, Лъкинско, Средните Родопи и гр. София. Съхраняват се в архива на Асоциация „Онгъл”.

Паметта на свщмчк Киприян и мчца Юстина се чества на 2/15 октомври. В сборника **„Жития на светите”**, издаден от Светия Синод на БПЦ, за деня 2 октомври е отбелязано, че се чества паметта на св. мъченица Юстина и е поместено кратко нейно житие, в което името на св. Киприян се споменава бегло ¹.

По друг начин светците са представени в брошурата **„Житие и страдание на свети свещеномъченик Киприан и на девицата света мъченица Иустина”**, подготвена от авторски колектив при храм **„Света Троица”** – гр. Асеновград, в която са публикувани – житие, тропар, кондак и молитва на св. Киприян против магии, уроки, лоши езици и болести ².

Мястото, където се отслужват т.нар. **„Киприянови молитви”**, в гр. София е църквата **„Св. Неделя”**, а денят, определен за тази цел, е четвъртък. Информацията за четенето на такива молитви се предава устно, като обикновено хора, които са получили помощ от св. Киприян, разказват на свои близки за това. По този начин се предават и сведенията за мястото и времето, където човек може да чуе Киприянови молитви. Интересен момент в това устно „предание” е сигурността, с която се обяснява, че не във всички черкви се четат Киприянови молитви и че не всички свещеници ги изпълняват. Тази „тайнственост” се поддържа и от изискванията към човека, решил да превъзмогне направената му магия или болест с помощта на св. Киприян, а именно:

1. Поне три дена преди да присъства на четенето на Киприяновите молитви да е постил.
2. Да носи бельо, което се освещава, докато продължава службата, и се носи – също така три дена – без да се сменя, за да може да въздейства на този, на когото е направена магия.

Освен към мирянина, съществуват изисквания и към самия свещенослужител – той също трябва да е постил, преди да отслужи Киприяновите молитви.

Интересен момент, свързан с мястото, на което се отслужват Киприяновите молитви в София, е фактът, че в черквата **„Св. Неделя”** се намират мощите на сръбския средновековен владетел Стефан Урош II Милутин (св. Крал), върху които вярващите оставят дрехи да пренощуват, с цел техният собственик да получи изцеление от своите болести.

При разговорите на автора с една от вярващите в св. Киприян жени, тя сподели, че в църквата **„Св. Неделя”** Киприянови молитви се четат отскоро – от три-четири години. Първата ѝ „среща” с тях обаче била около 1989 г. Тогава за първи път чула, че в кв.

Кремиковци има свещеник, който чете молитви против правене и за разваляне на магии. Преди да стане свещеник, Божият служител отец Христо бил инженер и при злополука придобил дарбата ясновидство. След среща и разговор с баба Ванга, той завършил Семинарията и станал свещеник в **Кремиковския манастир „Св. Георги“**. Там започнал да отслужва Киприянови молитви във всички дни от седмицата.

Близки и почти аналогични до това състояние на вярата и почитта към Св. Киприян са и представите, свързани със светеца, които са документирани в един друг, значително отдалечен от София регион – Средните Родопи. Техен носител е жена от **с. Югово, Лъкинско**, която през лятото живее в своето село, а през останалото време на годината пребивава в гр. Асеновград.

В своето изследване за календарните празници в Асеновград Ганка Маринова отбелязва, че на 2 октомври в града се отбелязва денят на св. Киприян и дава следните сведения за празнуването му: „... Свети Киприян се почита като развалящ магиите. На този ден в църквата „Света Троица“, където е параклисът на свети Киприян, се прави служба. Тези, които смятат, че им е направена магия за нещо, носят пити да раздават за късмет, след като ги опееш свещеникът. В двора на църквата се прави курбан, от който се раздава на всички богомолци...”³

Актуализирането на култа към св. Киприян в София и Асеновград след 1989 г. не би могло да бъде изследвано извън контекста на духовния развой в България през последните десет години. В началото на разглеждания период бе отпечатана книга, посветена на живота на българската пророчица Ванга, а по БНТ се появи „вълна“ от филми за НЛО. По-късно и книжният пазар бе буквално „наводнен“ с периодични издания, тълкуващи проблемите на Отвъдното, Живота, Смъртта, Магията. В наши дни тази тенденция бе доразвита със създаването на специализирани издателства и книжарници за издаване и разпространение на окултна и езотерична литература. Една от най-съществените характеристики на този процес, който може да бъде определен като „засищане на духовен глад“, е опитът да бъде разрешен проблемът за правенето, въздействието и противодействието на магиите. Негов важен елемент е възстановяването на почитта към св. Киприян.

БЕЛЕЖКИ

1. **Жития на светите.** С., Синод. изд. 1991, 484-485.
2. **Житие и страдание на Свети Свещеномъченик Киприан и на девицата Света Мъченица Иустина.** Авт. кол. Асеновград, 1992.
3. **Маринова, Г.** Календарни празници, обичаи и вярвания от Асеновград. Асеновград, 1996, 159.